

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ และเงินบาทอ่อนค่าลงอย่างต่อเนื่อง จนเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตรึงเงินมาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ทำให้มีผลกระทบต่อฐานะการดำเนินงานและความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์ไทย จนเป็นเหตุให้เกิดสินเชื่อด้อยคุณภาพ (Non Performing Loans: NPLs) ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2540 มีจำนวน 1,170,925 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.62 ของเงินให้สินเชื่อรวม และเพิ่มขึ้นเป็น 2,276,598 ล้านบาท ในปี 2541 หรือคิดเป็นร้อยละ 48.20 ของเงินให้สินเชื่อรวม (ตารางที่ 1.1) ทำให้ธนาคารพาณิชย์ไทยต้องมีการกันเงินสำรองตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ

ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่กำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ มีแนวทางในการลดสินเชื่อด้อยคุณภาพดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (คปน.) ขึ้นในปี 2541 โดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและออกมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคารได้ถือปฏิบัติ ซึ่งการปรับปรุงโครงสร้างหนี้มีหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและสภาพของลูกหนี้และนโยบายของธนาคารพาณิชย์ในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ดังนั้นวิธีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของแต่ละธนาคารพาณิชย์จึงอาจแตกต่างกันได้ เช่น การลดอัตราดอกเบี้ยในสัญญาการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ การขยายระยะเวลาการชำระหนี้ระยะยาวออกไปอีก การปรับหนี้ระยะสั้นเป็นหนี้ระยะยาว การลดต้นเงินและหรือดอกเบี้ยค้างรับ การให้ระยะเวลาปลอดหนี้เงินต้นและหรือดอกเบี้ย การแปลงหนี้เป็นทุน เป็นต้น นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังให้สิทธิประโยชน์แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ที่เข้าโครงการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ เช่น การลดการเงินสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของธนาคารพาณิชย์ และการลดหย่อนค่าธรรมเนียมการโอนอสังหาริมทรัพย์หรือการจดทะเบียนให้แก่ลูกหนี้ เป็นต้น

ตารางที่ 1.1 ปริมาณเงินให้สินเชื่อและสินเชื่อด้วยคุณภาพ (NPLs) ของธนาคารพาณิชย์ไทย

ปี	เงินให้สินเชื่อรวม (ล้านบาท)	สินเชื่อด้วยคุณภาพ (NPLs) (ล้านบาท)	NPLs ต่อเงินให้สินเชื่อรวม (ร้อยละ)
2540	5,176,503	1,170,925	22.62
2541	4,723,335	2,276,598	48.20
2542	4,577,150	1,942,716	42.44
2543	4,070,472	784,413	19.27
2544	3,847,244	441,948	11.49
2545	4,240,466	699,781	16.50
2546	4,400,143	591,028	13.43
2547	4,711,118	556,998	11.82

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548)

จากหลักเกณฑ์และวิธีการในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของ คปน. ดังกล่าว ทำให้มีจำนวนลูกหนี้ และมูลค่าหนี้ของธนาคารพาณิชย์ไทยที่เข้าร่วมโครงการปรับปรุงโครงสร้างหนี้จากจำนวน 7,482 ราย 137,158 ล้านบาท ในปี 2541 เป็น 163,408 ราย 808,325 ล้านบาท ในปี 2542 ทำให้มีปริมาณการปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำเร็จแล้วสะสมเป็นจำนวน 170,890 ราย 945,483 ล้านบาท และในปี 2543 ถึงปี 2546 ก็มีลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์ไทยเข้าร่วมโครงการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ทุก ๆ ปี ทำให้ปริมาณการปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำเร็จแล้วสะสมเพิ่มเป็นจำนวน 605,486 ราย 2,686,162 ล้านบาท (ตารางที่ 1.2) ส่งผลให้สินเชื่อด้วยคุณภาพของธนาคารพาณิชย์ตั้งแต่ปี 2542 ถึงปี 2544 มีปริมาณลดลงจากจำนวน 2,276,598 ล้านบาท ในปี 2541 เหลือเพียงจำนวน 441,948 ล้านบาท ในปี 2544 สำหรับปี 2545 มีปริมาณสินเชื่อด้วยคุณภาพเพิ่มขึ้นเนื่องจากตั้งแต่เดือนธันวาคม 2545 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงความหมายของสินเชื่อด้วยคุณภาพโดยให้นับรวมเงินให้สินเชื่อจัดชั้นสงสัยจะสูญที่กันสำรองครบร้อยละ 100 ซึ่งตัดออกจากบัญชีไปแล้วให้บันทึกกลับเข้ามาในบัญชี ทำให้ปริมาณสินเชื่อด้วยคุณภาพเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 699,781 ล้านบาท และในปี 2546 และปี 2547 ได้ลดลงเหลือจำนวน 591,028 ล้านบาท และ 556,998 ล้านบาท หรือลดลงจากร้อยละ 48.20 ของเงินให้สินเชื่อรวม ในปี 2541 เหลือเพียงร้อยละ 11.82 ของเงินให้สินเชื่อรวม ในปี 2547 (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.2 ปริมาณการปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำเร็จแล้วและสินเชื่อด้อยคุณภาพที่เกิดขึ้นมาอีก ภายหลังได้รับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ (Re-entry NPLs) ของธนาคารพาณิชย์ไทย

ปี	ปริมาณการปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำเร็จ				สินเชื่อด้อยคุณภาพที่เกิดขึ้นมาอีกภายหลังได้รับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้
	ต่อปี		สะสม		
	ราย	ล้านบาท	ราย	ล้านบาท	ล้านบาท
2541	7,482	137,158	7,482	137,158	n.a.
2542	163,408	808,325	170,890	945,483	32,140
2543	176,213	802,282	347,103	1,747,765	200,162
2544	122,277	438,617	469,380	2,186,382	226,194
2545	78,881	275,799	548,261	2,462,181	219,189
2546	57,225	222,981	605,486	2,686,162	202,941
2547	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	137,380

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548)

อย่างไรก็ตาม ยังมีลูกหนี้อีกจำนวนหนึ่งที่ทำกรปรับปรุงโครงสร้างหนี้สำเร็จแล้ว แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขของการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ได้ ทำให้ลูกหนี้เหล่านี้กลับมาเป็นสินเชื่อด้อยคุณภาพอีก (Re-entry NPLs) โดยมีปริมาณสินเชื่อด้อยคุณภาพที่เกิดขึ้นมาอีกภายหลังได้รับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้จากจำนวน 32,140 ล้านบาท ในปี 2542 เป็นจำนวน 226,194 ล้านบาท ในปี 2544 และในปี 2545 ถึงปี 2547 ปริมาณสินเชื่อด้อยคุณภาพที่เกิดขึ้นมาอีกภายหลังได้รับการปรับปรุงโครงสร้างหนี้มีแนวโน้มที่ลดลง (ตารางที่ 1.2) ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่งว่าธนาคารพาณิชย์ไทย มีสัดส่วนของสินเชื่อด้อยคุณภาพก่อนและหลังการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยจำแนกตามประเภทของสินเชื่ออย่างไร มีวิธีการที่ใช้ในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้อย่างไร มีสัดส่วนของยอดหนี้ที่ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ได้อย่างไร พร้อมทั้งมีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดสินเชื่อด้อยคุณภาพขึ้นมาอีกภายหลังจากการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ไปแล้ว ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารพาณิชย์ โดยจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของระบบเศรษฐกิจในภาคเหนือยังไม่มีข้อมูลดังกล่าว ดังนั้นจะทำการศึกษาการวิเคราะห์การเกิดสินเชื่อด้อยคุณภาพขึ้นมาอีกภายหลังจากการ

ปรับปรุงโครงสร้างหนี้เฉพาะธนาคารพาณิชย์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีทั้งหมด 12 ธนาคารพาณิชย์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างการเกิดสินเชื่อด้อยคุณภาพทั้งก่อนและหลังการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารพาณิชย์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดสินเชื่อด้อยคุณภาพขึ้นมาอีกภายหลังจากมีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารพาณิชย์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารพาณิชย์ ในการแก้ไขปัญหาสินเชื่อด้อยคุณภาพ

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. ธนาคารพาณิชย์สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการวางแผน และดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ เพื่อลดสินเชื่อด้อยคุณภาพของธนาคารพาณิชย์ลง
2. ผลการศึกษานี้สามารถนำเสนอธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อใช้ในการกำกับดูแล และตรวจสอบการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ของธนาคารพาณิชย์

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากสาขาเต็มรูปแบบของธนาคารพาณิชย์ ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 12 ธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งสิ้น 61 สาขา โดยแบ่งกลุ่มธนาคารพาณิชย์ตามลักษณะการถือหุ้นออกเป็น 3 กลุ่ม คือธนาคารพาณิชย์ของเอกชน ธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาลและธนาคารพาณิชย์ของต่างชาติ (ตารางที่ 1.3)

ตารางที่ 1.3 จำนวนสาขาเต็มรูปแบบของธนาคารพาณิชย์ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ธนาคารพาณิชย์	จำนวน (สาขา)
ธนาคารพาณิชย์ของเอกชน จำนวน 6 ธนาคาร	
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)	9
ธนาคารสภิกรไทย จำกัด (มหาชน)	9
ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)	8
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	8
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	7
ธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน)	1
ธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาล จำนวน 3 ธนาคาร	
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	10
ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน)	4
ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน)	1
ธนาคารพาณิชย์ของต่างชาติ จำนวน 3 ธนาคาร	
ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน)	2
ธนาคารยูโอบี รัตนสิน จำกัด (มหาชน)	1
ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ดอร์นครธน จำกัด (มหาชน)	1
รวมทั้งสิ้น	61

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2548)

1.5 นิยามศัพท์

สินเชื่อจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน หมายถึงลูกหนี้ที่ค้างชำระต้นเงินหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลารวมกันเกินกว่า 3 เดือน นับแต่วันถึงกำหนดชำระ ไม่ว่าจะปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือเงื่อนไขตามสัญญา หรือวันที่ธนาคารพาณิชย์ทวงถามหรือเรียกให้ชำระคืน แล้วแต่วันใดจะถึงก่อน ยกเว้นลูกหนี้ที่จัดชั้นสูญ สงสัยจะสูญ หรือสงสัย รวมทั้งมีเหตุประการอื่นที่แสดงว่าสินทรัพย์หรือสิทธิเรียกร้องนั้นมีปัญหาในการเรียกให้ชำระคืน หรือไม่ก่อให้เกิดรายได้ตามปกติตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

สินเชื่อจัดชั้นสงสัย หมายถึงลูกหนี้ที่ค้างชำระต้นเงินหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลารวมกันเกินกว่า 6 เดือน นับแต่วันถึงกำหนดชำระ ไม่ว่าจะ เป็นไปตามเงื่อนไขหรือเงื่อนไขตามสัญญา หรือวันที่ธนาคารพาณิชย์ทวงถามหรือเรียกให้ชำระคืน แล้วแต่วันใดจะถึงก่อน ลูกหนี้ที่หยุดดำเนินกิจการหรือเลิกกิจการ หรือกิจการของลูกหนี้อยู่ระหว่างชำระบัญชี ลูกหนี้ที่ธนาคารพาณิชย์ติดต่อไม่ได้ หรือตามตัวลูกหนี้ไม่พบ หรือลูกหนี้ไปเสียจากภูมิลำเนาที่ปรากฏตามสัญญาโดยไม่แจ้งให้ธนาคารพาณิชย์ทราบ รวมทั้ง สินทรัพย์หรือสิทธิเรียกร้องที่คาดว่าจะเรียกให้ชำระคืนไม่ได้ครบถ้วน

สินเชื่อจัดชั้นสงสัยจะสูญ หมายถึงลูกหนี้ที่ค้างชำระต้นเงินหรือดอกเบี้ยเป็นระยะเวลา รวมกันเกินกว่า 12 เดือน นับแต่วันถึงกำหนดชำระ ไม่ว่าจะ เป็นไปตามเงื่อนไขหรือเงื่อนไขตามสัญญาหรือวันที่ธนาคารพาณิชย์ทวงถามหรือเรียกให้ชำระคืนแล้วแต่วันใดจะถึงก่อน สินทรัพย์อื่น เฉพาะที่เป็นส่วนต่างของราคาตามบัญชีที่สูงกว่ามูลค่ายุติธรรม หรือมูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน สินทรัพย์หรือสิทธิเรียกร้องที่คาดว่าจะเรียกคืนไม่ได้ทั้งจำนวน รวมทั้ง ส่วนสูญเสียดังกล่าวจากการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

สินเชื่อจัดชั้นสูญ หมายถึงสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ซึ่งได้ปฏิบัติโดยสมควรเพื่อให้ได้รับชำระหนี้แต่ไม่มีทางที่จะได้รับชำระหนี้แล้ว เช่น ลูกหนี้ถึงแก่ความตาย เป็นคนสาบสูญ หรือมีหลักฐานว่าหายสาบสูญ และไม่มีทรัพย์สินใด ๆ จะชำระหนี้ได้ หรือธนาคารพาณิชย์ได้ฟ้องลูกหนี้ หรือได้ยื่นคำขอเจ้ลี่ยทรัพย์ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องและในกรณีนั้น ๆ ได้มีคำสั่งบังคับ หรือคำสั่งของศาลแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ จะชำระหนี้ได้รวมทั้งส่วนสูญเสียดังกล่าวจากการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

เงินให้สินเชื่อด้วยคุณภาพ หมายถึงเงินให้สินเชื่อจัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน สงสัย สงสัยจะสูญ และสูญ ตามหลักเกณฑ์การจัดชั้นในประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง สินทรัพย์ที่ไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ และสินทรัพย์ที่สงสัยว่าจะไม่มีราคาหรือเรียกคืนไม่ได้ของธนาคารพาณิชย์ ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2547 รวมถึงลูกหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญที่ธนาคารพาณิชย์กันเงินสำรองครบร้อยละ 100 และตัดออกจากบัญชีแล้วแต่ยังไม่ได้บันทึกกลับเข้ามาในบัญชี

สาขาธนาคารพาณิชย์เต็มรูปแบบ หมายถึงสาขาธนาคารพาณิชย์ที่ให้บริการเต็มรูปแบบ ซึ่งมีสาขาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2547 จำนวน 12 ธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)

ธนาคารยูโอบี รัตนสิน จำกัด (มหาชน) ธนาคารเอเซีย จำกัด (มหาชน) ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เต้
ออร์ดิเนรชัน จำกัด (มหาชน) และธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน)

ประเภทของธนาคารพาณิชย์ หมายถึงการแบ่งกลุ่มธนาคารพาณิชย์ออกเป็น 3 กลุ่มตาม
ลักษณะของการถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย ธนาคารพาณิชย์ของเอกชน ธนาคารพาณิชย์
ของรัฐบาล และธนาคารพาณิชย์ของต่างชาติ

ธนาคารพาณิชย์ของเอกชน หมายถึงเอกชนถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่ในธนาคารพาณิชย์ที่ได้
รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งมีสาขาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่ ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2546 จำนวน 6 ธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาล หมายถึงรัฐบาลถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่ในธนาคารพาณิชย์ที่ได้
รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งมีสาขาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่ ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2546 จำนวน 3 ธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์ของต่างชาติ หมายถึงเอกชนของต่างชาติถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่ในธนาคาร
พาณิชย์ที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ซึ่งมีสาขาอยู่ในอำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2546 จำนวน 3 ธนาคารพาณิชย์